

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Tidigt besked om lämplig användning av mark och vatten (SOU 2025:88)

Er beteckning: KN2025/01543

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att flytta hushållningsbestämmelserna från miljöbalken till en ny lag. Länsstyrelsen anser inte att utredningen tydligt visar konsekvenserna av presenterade förslag eller hur dessa ska åtgärda identifierade problem.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att det ska vara möjligt att få ett tidigt besked från regeringen om avvägningen mellan olika intressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken när det gäller sådana stora industrier och anläggningar som idag faller under regeringens tillåtlighetsprövning. Länsstyrelsen tillstyrker även förslaget om att renodla regeringens prövning till mer politiska ställningstaganden, medan själva tillåtligheten och skyddsåtgärder kommer att prövas av tillståndsmyndigheten eller mark- och miljödomstolar.

7. Våra överväganden och förslag

7.2 Införande av en ny lag om hushållning med mark- och vattenområden

Länsstyrelsen anser att konsekvenserna av att flytta ut hushållningsbestämmelserna från miljöbalken inte är tillräckligt utredda. Vidare är det oklart om syftet bakom reformen är att ändra den "förskjutning" av tillämpningen som nämns i betänkandet.

Hushållningsbestämmelserna har funnits i miljöbalken alltsedan dess tillkomst och har ett nära samband med andra bestämmelser i balken som rör miljöprövning, såsom hänsynsreglerna i 2 kap, miljökvalitetsnormer i 5 kap. och miljöbedömningar i 6 kap. miljöbalken. Miljöbalken är också starkt kopplad till den fysiska

planeringen i plan- och bygglagen (detalj- och översiktsplaner), väglagen och lagen om byggande av järnväg (väg- och järnvägsplanen). Enligt länsstyrelsens uppfattning är det en väl genomtänkt ordning att ha bestämmelser om ianspråktagande av mark- och vattenområden i miljöbalken, vilket även behövs för att upprätthålla balkens funktion som ramlag för verksamheter som påverkar miljön. Miljöbalken är idag inte en renodlad skydds- och bevarandelagstiftning utan innehåller även bestämmelser som möjliggör exploatering, särskilt 9 kap. om miljöfarlig verksamhet och 11 kap. om vattenverksamhet. Bestämmelser om avvägning mellan olika intressen finns på flera ställen i balken. Enligt länsstyrelsens uppfattning är det enklare att reglera målkonflikter om bestämmelserna finns inom ramen för samma lagstiftning, eftersom man då inte behöver ställa en lag mot en annan. Det finns inte heller något hinder mot att ändra nationella prioriteringar mellan olika markanvändningsintressen, utifrån förändringar i samhället och omvärlden, genom att ändra i bestämmelserna i nuvarande 3 och 4 kap. miljöbalken.

Målet för en eventuell flytt bör vara en hållbar utveckling, något som lätt kan gå om intet om fokus i stället faller på att effektivisera tillståndprocesser. Länsstyrelsen ser en risk för att en flytt av hushållningsbestämmelserna innebär att vikten av miljöhänsyn och människans ansvar för långsiktig förvaltning av resurser minskar. I det fall utredningen väljer att gå vidare med förslaget att lyfta ut kapitel 3 och 4 till en egen lag är det viktigt att det i den nya lagen finns en inledande paragraf som motsvarar 1 kap. 1 § miljöbalken.

Vidare anser länsstyrelsen att utredningens argument att hushållningsbestämmelserna ligger utanför EU-rättens krav och därför bör ligga utanför miljöbalken är svårförståeligt då det finns många andra bestämmelser i balken som inte är kopplade till EU. Att särskilja renodlat svenska regler från krav enligt EU-rätten genom att lägga dem under olika lagar avviker från det vedertagna sättet att implementera EU-direktiv.

7.5 Tidigt besked om områdesanvändning i särskilt beslut kopplat till en verksamhet

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget med ett tidigt områdesanvändningsbesked.

Länsstyrelsen vill dock samtidigt lyfta att det i utredningen nämns stora anläggningar för vindkraft eller solkraft som exempel på fall där verksamhetsutövaren kan tänkas vara intresserad av ett tidigt besked om områdesanvändning. Enligt länsstyrelsens erfarenhet är de vanligaste avslagsgrunderna för vindkraftparker (förutom kommunens veto) att etableringen inte kan tillåtas med hänsyn till påverkan på rennäringen eller skyddade arter, såsom kungsörn. Frågan om påverkan på rennäringen kommer enligt förslaget att prövas av regeringen, medan påverkan på skyddade arter kommer att prövas av tillståndsmyndigheten efter att mer detaljerade utredningar har gjorts. Det är tveksamt vilken funktion ett tidigt besked om områdesanvändning fyller i dessa fall, eftersom verksamhetsutövaren ändå måste invänta miljötillståndet och riskerar ett senare avslag i tillståndsprocessen.

8. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen konstaterar att det föreslagna ikraftträdandet (1 januari 2028) ligger efter den tidpunkt då det enligt regeringens förslag kommer att ha inrättats en ny miljöprövningsmyndighet (1 juli 2027). Detta innebär att det inte är länsstyrelsen (miljöprövningsdelegationen) som kommer att bereda ärenden inför regeringens prövning utan den nya miljöprövningsmyndigheten (se Konsekvenser, s. 425).

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen kan konstatera att det i dagsläget pågår ett antal parallella utredningar som föreslår ändringar i 3 och 4 kap miljöbalken, alternativt ändringar med hänvisningar till dessa kapitel i dess nuvarande form och placering. De olika utredningarna gör det svårt att överblicka de sammantagna konsekvenserna som de olika förslagen kan innebära.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Daniel Gustafsson med miljöhandläggare Carolin Ryr som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsjurist Malin Olofsson och planhandläggare Adrian Nordlund medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

kn.me.remissvar@regeringskansliet.se